

**ГЕОГРАФІЯ ТЕРИТОРІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ:
МІСЦЕ В СИСТЕМІ НАУК, ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ, МАСШТАБИ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Географія територіально-політичних конфліктів – актуальний напрямок вітчизняної і світової суспільної географії. Триваюча російсько-українська війна робить особливо актуальною просторову аналітику поширення збройного насильства на міждержавному і внутрішньодержавному рівнях. Важливим завданням географів є визначення передумов, чинників і геополітичних сценаріїв розгортання триваючого протистояння, оскільки в центрі боротьби – контроль над територією, а також право розпоряджатися її ресурсами та вибудовувати геополітичні наративи, пов’язані із легітимізацією влади над нею.

У доповіді з’ясовуються наступні завдання:

1. місце географії територіально-політичних конфліктів в системі наук;
2. означити основні поняття географії територіально-політичних конфліктів;
- 3) встановити динаміку і середню інтенсивність упродовж 2011-2021 рр., зокрема в розрізі окремих частин світу;
- 4) констатувати початок нового етапу у формуванні політичної карти світу.

Щодо місця географії територіально-політичних конфліктів в системі наук, то варто вказати на її міждисциплінарний характер і розвиток на стику суспільної географії, геополітики, історії, соціології, політології, економіки, теорії міжнародних відносин та міжнародного публічного права. Роль політичної географії та геополітики дуже важлива, оскільки перша дає характеристику існуючій територіально-політичній структурі світу, а інша вивчає зовнішньополітичні імперативи суб’єктів міжнародних відносин щодо поширення своєї влади над міжнародно визнаними територіями, спірними територіями чи уявними територіально-політичними просторами, щодо яких висловлюються історичні, геостратегічні, правові та ін. претензії.

Предметом дослідження є трактування основних понять, що описують процеси зміни або збереження існуючого статусу-кво державних територій. Такі конфлікти в географії доцільно визначати категорією «територіально-політичний конфлікт». Це синтетичне поняття, яка складається із двох категорій – «територія» та «політичний». Територіальна суперечність виникає у випадку, коли певний суб’єкт міжнародних відносин претендує на зміну міжнародно-правового статусу частини території, і це заперечує її існуючий міжнародно-правовий статус, або ж заперечує територіальні претензії іншого політичного суб’єкта (у випадку відсутності встановленого міжнародно-правового статусу). З точки зору міжнародного права, дво- чи багатостороннє визнання територіальної суперечності є

підставою констатувати наявність територіального спору, який вирішується у встановленому міжнародним правом порядку. Зміни на політичній карті світу можливі, однак виключно через реалізацію на практиці принципу рівноправності та самовизначення народів, що відображений в статті 1 Статуту ООН. Очевидно, що процес національної емансипації народів триватиме і виникнення нових держав шляхом відокремлення (сецесії) неминуче. Зміна природних умов може вплинути на трактування прилеглими державами належності, правових статусу та режиму території і прилеглих до неї континентального шельфу і акваторії.

Отже, спірні території – це території, на які претендують дві або більше держави. Оспорюється юрисдикція над певною територією, або лінія проходження кордону. З точки зору міжнародного права суб'єктом територіального спору може бути виключно держава, об'єктом – територія, предметом – юрисдикція над певною територією.

Територіально-політичний конфлікт відрізняється від територіального спору тим, що в його основі уже лежать не тільки претензії, а конкретні конфліктні дії щодо захисту позицій держав у територіальному спорі.

У доповіді територіально-політичні конфлікти вивчаються у контексті формування політичної карти світу, тому застосовано історико-географічний метод. Визначено за допомогою бази даних «Conflict Barometer», які ТПК були актуальними у 2011-2022 рр. та здійснено їх розподіл згідно з періодами і етапами формування політичної карти світу.

Події російсько-української війни є тригером геополітичної реструктуризації сучасного світу. Військовий успіх України у поверненні контролю над суверенними територіями означатиме початок нового періоду формування політичної карти світу.

Заячук Мирослав Дмитрович

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ПРО ТЕРОРИСТИЧНИЙ АКТ РОСІЇ НА КАХОВСЬКІЙ ГЕС

6 червня 2023 року росія здійснила на території України терористичний акт глобального масштабу шляхом підриву конструкцій Каховської ГЕС. Багато хто порівнює катастрофу Каховської ГЕС з нанесенням ядерного удару. Наслідки дійсно глобальні і тривалі в часі, і є такими що спрямовані на знищення мирного населення!

Виклики (георизики):

1. Для населення: значна кількість людських жертв; понад 80 населених пунктів зруйновані від прямої дії води, і значно більша кількість тих, які зазнають впливу, перш за все нестачі питної води та води для побутових потреб; понад 600 кв.км затоплено; забруднення,